

ES TROBA LA UNIÓ EUROPEA EN UNA CRISI EXISTENCIAL?

Emmanuel Comte, investigador sènior, CIDOB
@EmmanuelComte

626

MAIG
2020

La Unió Europea continua sent el centre de gravetat de les estratègies econòmiques i polítiques per posar fi a l'actual crisi del coronavirus. Les conseqüències de la pandèmia a l'economia alemanya i en la mobilitat a la UE, juntament amb les dificultats de recuperació dels països més pobres de tot el continent, són els tres riscos reals que podrien enfonsar la Unió Europea en una crisi existencial.

*Article publicat
previament
Le Monde, el 23
de maig de 2020

Si la Unió Europea no canvia la seva política, «no sobreviurà», va dir el vicepresident espanyol Pablo Iglesias al *Financial Times* el 8 de maig. «És realment tot l'edifici europeu que podria estar sota pressió... Tot el projecte [europeu] està en joc», va dir el mateix dia Paolo Gentiloni, comissari europeu d'Afers Econòmics i Monetaris i expresident del Consell de Ministres italià, citant observacions d'Emmanuel Macron. Tanmateix, una mirada retrospectiva sobre la història de la integració europea suggereix que les tres raons que sovint es presenten per justificar aquestes prediccions són poc probables, i que tres problemes, fins ara poc tinguts en compte, podrien portar la Unió Europea a una crisi política a mitjà termini.

El primer lloc comú que se sol utilitzar per justificar (o explicar) una crisi existencial a la Unió Europea és que l'emergència sanitària hauria significat el retorn de l'estat com a entitat central de la política, anunciant un replegament nacional i una disminució de la cooperació internacional. No obstant això, lluny de veure els líders francesos, espanyols o italians embarcar-se en una estratègia nacional de recuperació, se'ls ha vist cridant a la «solidaritat» europea amb els ulls posats a Brussel·les, Frankfurt i també Karlsruhe i Berlín. La integració europea és el producte de la interdependència internacional a Europa. En comptes d'haver-la eliminat, la crisi sanitària l'ha enfortit. Fins i tot si els estats s'encarreguen de les mesures de salut pública per contenir la pandèmia, la Unió Europea segueix sent el centre de gravetat de les estratègies econòmiques i polítiques per sortir de la crisi.

També és dubtós, en segon lloc, que la Unió es vegi amenaçada per la insuficiència dels mecanismes de solidaritat de la unió monetària. Les institucions europees ja estan prestant un suport decisiu en aquest sentit. Existeix, a més, la possibilitat d'un augment del pressupost i l'elaboració d'un pla d'estímul europeu addicional. D'altra banda, el cas teòric d'un xoc asimètric que necessàriament condueixi a una expansió radical del pressupost i a l'obertura d'un deute europeu al servei dels estats membres a títol individual, encara no s'ha produït i no troba massa ressò en l'actual recessió.

El tercer tòpic és que la Unió Europea podria ser víctima de les seves divisions territorials. De fet, la seva principal fractura podria desaparèixer a finals d'aquesta dècada. Les disparitats entre les zones occidental i oriental del continent són les que més han contribuït a explicar els revessos de la integració europea des del rebuig del Tractat constitucional l'any 2005 fins al Brexit. No obstant això, els països de la part oriental del continent s'han vist fins ara menys afectats per la pandèmia i s'espera que continuïn la seva convergència amb la part occidental. Innegablement, està sorgint una bretxa a costa d'Espanya i Itàlia, però no és comparable al desafiament que suposa tenir països d'Europa oriental a la Unió.

Més enllà d'aquestes premisses, però, hi ha tres punts d'incertesa, des del centre cap a la perifèria de la Unió, que podrien esdevenir catalitzadors d'una crisi política. Al centre, com sortirà Alemanya de la crisi econòmica? Si hi hagués algun xoc asimètric, podria afectar directament l'economia alemanya. Tot i estar aconseguint dominar la crisi sanitària, la seva dependència del comerç internacional, del sector de l'automoció i de la producció de màquines eina, ha suposat un cop dur pel col·lapse del comerç, de les vendes d'automòbils i de les inversions. En la història de la integració europea, Alemanya sempre ha proporcionat la major part dels recursos econòmics i financers que han permès aquest canvi històric. Una crisi al cor de la Unió seria perjudicial per al seu futur. Per ara, però, la limitada disminució de la taxa d'inversió a Alemanya augura la sortida de la crisi.

Una segona incertesa plana sobre la mobilitat dins la Unió en el context de la pandèmia. Una important migració del sud cap al nord d'Europa va seguir a la crisi econòmica del 2008. Aquests desplaçaments van ajudar a mitigar l'impacte polític de la crisi en proporcionar oportunitats als treballadors dels països que s'enfonsaven en la recessió i la desocupació. Es podran tornar a produir aquests moviments? De moment, les fronteres estan tancades i podrien restar així si l'epidèmia es reactiva. Els períodes de quarantena entre els països europeus també podrien reduir la mobilitat. A més, és possible que la pandèmia ja hagi afectat la predisposició a l'emigració, que sempre és arriscada, especialment en temps d'incertesa sanitària. Amb aquesta vàlvula migratòria de seguretat econòmica i social obstaculitzada, la crisi que s'acosta podria ser més violenta políticament que l'anterior.

El tercer i últim risc es troba al voltant de la Unió. Els grans perdedors d'aquesta crisi seran els països pobres del Sahel, del nord de l'Àfrica i d'algunes zones de l'Orient Mitjà. Les oportunitats de migració legal a Europa, el comerç amb el Vell Continent, i les inversions que en procedeixen es podrien esgotar. Les remeses dels emigrants a Europa, de fet, ja han col·lapsat. Les conseqüències polítiques poden ser encara més greus ja que els conflictes que van esclatar o es van reprendre uns anys després

de la crisi econòmica anterior segueixen actius a Líbia, Síria i l'Iraq, com també al Sahel. El caos en aquestes regions pot afectar la Unió Europea, per exemple, en forma d'onades de migrants irregulars impulsats per la desesperació.

Aquests tres punts d'incertesa depenen directament de la intensitat de la crisi sanitària a Europa. Per aquest motiu, l'enfortiment dels mitjans per combatre la pandèmia segueix sent la millor manera de superar-los.